

ИСТОРИЯ НА АДВЕНТНИТЕ ДОКТРИНИ

Вътрешноцърковната обстановка в началото на ХХ век

Един ден преди началото на сесията на ГК през 1901 г. Е. Уайт направила изявление пред събраните ръководители и пастири, в което подчертала необходимостта от реорганизация на църковното управление. Така иницирирала провеждането на разисквания и вземането на решение за реорганизация на църквата. Но след сесията решенията трябвало да се реализират на практика. Скоро станало ясно, че по-нататъшният напредък както в организационно, така и в теологическо отношение щял да бъде труден. Въпреки това, под ръководството на президента на ГК Артър Даниелс, за около две и половина десетилетия църквата не само се реорганизирила, но се превърнала от северноамериканска във всемирна църква на базата на евангелската поръчка да се отиде по целия свят. В средата на 20-те години числеността на адвентистите от седмия ден извън Северна Америка надвишила броя на американските.

Но развитието на организацията не радвало тези, които имали лични стремежи към управленски постове в църквата. Те се противопоставяли на църковната реорганизация както по време на дискусиите, така и при реализирането на взетите решения. Около д-р Келлог се оформила бунтарска групичка, която искала да доминира над ръководството на ГК. За съжаление негов съмишленник станал А. Т. Джоунс, глашатаят на оправданието чрез вяра през 1888 г. Той бил говорител на тази групичка. През 1906 г. Джоунс държал в църквата в Батъл Крик реч, озаглавена "Малко история, малко практически опит, малко факти", в която изложил своите идеи. Тази реч излязла по-късно във вид на брошура.

Обвиненията на А. Джоунс, насочени към ръководството на ГК и изложени в брошурата, предизвикали излизането в разстояние на един месец на брошура отговор от страна на ГК - "Изявление, отхвърлящо обвиненията на от А. Джоунс".

Реорганизацията на църковното управление от 1901 г. можела да се охарактеризира с една дума: *централизация*. Но въпреки ясното решение на сесията Джоунс твърдял в своята брошура, че решението било за *децентрализация*.

Заставането на страната на д-р Келлог, изопачаването на фактите на сто и осемдесет градуа и бунтът срещу църковното ръководство довели Джоунс до крайни нападки. Той обвинявал църковната организация в "папизъм, произвол и бюрокрация". Бил организиран опит за сваляне на Даниелс с цел Джоунс да заеме неговото място. В крайна сметка това довело до отнемане през 1907 г. на

проповедническите полномощия на Джоунс, а впоследствие и до напускане на църквата.

Противопоставянето имало и теологическо измерение. Освен че била инициатор на нежеланата от д-р Келлог реорганизация, Е. Уайт отричала и неговото залитане в посока към пантеизма. Всичко това довело Джоунс до отричане на авторитета на неговия предшеш съмишленник Елън Уайт в църквата. Обвиненията, повдигнати от Джоунс, се повтарят вече сто години от едни или други автори, но обикновено не представляват нищо ново и не са плод на теологични достижения в областта на боговдъхновеността. Причината за тях се състои в това, че становището на Е. Уайт преци на усилията им да съборят едни или други отличителни доктрини на църквата (например тази за светилището) или пък ги изобличава в опитите им да нарушават установения църковен ред.

Външноцърковната обстановка в началото на ХХ век

Във външноцърковно отношение църквата също имала трудности. Тя трябвало да определи своята теологическа позиция по отношение на другите протестантски църкви, доколкото религиозният либерализъм, който бил проникнал в голямата част от протестантизма, породил като реакция движението на фундаментализма. В дискусиите върху пантеизма и авторитета на Елън Уайт адвентистите от седмия ден влезли в сблъсък с модернизма, както се наричало либералното християнство. Но когато през 20-те години фундаментализмът излязъл на преден план като защитник на автентичното християнство, адвентистите трябвало отново да определят своята конкретна позиция. От една страна, те били на едно мнение с фундаментализма по няколко точки - отхвърляли еволюцията, пантеизма и т. нар. "висша критика" по отношение на Библията като Божествено откровение. Вместо да приемат повисшата критика, адвентистите потвърждавали още по-силно боговдъхновеността и непогрешимостта на Библията. През 1914 г. един автор писал в "Ривю", че "боговдъхновеността на Библията е една от най-живите доктрини на християнството"¹.

Адвентистите също така били близки с фундаментализма по отношение на един въпрос извън теологията - въпроса за сухия режим. Те поддържали забраната по морални и религиозни причини. Когато осемнадесетата поправка на Конституцията (за сухия режим) минала, "Ривю" приветствало този факт². Въпреки че влизането в сила на режима се натъкнало на проблеми, те, подобно на други фундаменталисти, продължили да поддържат забраната до края на 20-те години. През 1928 г. един автор писал в "Ривю", че "имаме достатъчно данни за реалната полза от заб-

ОФОРМЯНЕ НА АДВЕНТНАТА ДОКТРИНАЛНА СИСТЕМА

На малката снимка: Джордж МакКреги Прайс (1870-1963) е бил професор по химия, физика и геология в редица адвентни колежи в Северна Америка и член на Кралския институт "Виктория" в Лондон и на AAAS (American Academy of Arts and Sciences). Чел е лекции в Кеймбриджкия университет в Англия, написал е около 25 книги, главно в областта на геологията. Между сградата на BBC, построена през 1930 г. (вляво) и църквата "Вси светии", завършена през 1824 г., се намирала Куинс Хол, разрушена от бомбардировките над Лондон през 1941 г. В тази зала на 6 септември 1925 г. се провел знаменитият дебат върху сътворението между Джордж Прайс и Джоузеф МакКейб.

раната и, макар че в резултат все още не всички са трезвени, почитените хора се надяваха и се молиха за това"³.

Адвентистите представили на движението един от своите антиеволюционни автори - Джордж МакКреги Прайс, който, съгласно друг учен, придвижил фундаменталисткото движение към признането на шестдневната творческа седмица, всемирния потоп и младата, шест хиляди годишна земя. Днес някои автори призовават Джордж Прайс като баща на креационизма.

Но, от друга страна, ЦАСД трябвало да се разграничи ясно от фундаменталисткото движение, за да може да поддържа своята идентичност. Адвентистите отхвърлят като небиблейски множество учения, поддържани в средите на фундаменталистите, като например антиноминизма, диспенсационализма, естественото безсмъртие на душата, тайното грабване, възстановя-

ването на евреите като избран Божий народ и земното хилядолетно царство преди второто идване на Христос. Теологическите различия направили сътрудничеството между адвентистите и фундаменталистите почти невъзможно. В тази трудна вътрешно- и външноцърковна обстановка църквата трябвало да продължи и работата си по уточняването на своите доктрини.

Теологични задачи пред църквата след Минеаполис 1888 г.

"Сесията на Генералната Конференция в Минеаполис през 1888 г. се оказала повратна точка в развитието на теологията на ЦАСД. На масата били сложени най-малко четири важни теологични проблема: 1. Преразглеждане на въпроса за авторитетите в църквата. 2. По-пълно разбиране на

праведността чрез вяра и връзката ѝ с Тройната ангелска вест. 3. Решително развитие на адвентната позиция относно Троиединството, божествеността на Исус и личността на Святия Дух. И 4. Изследване на човешкото естество на Христос."⁴

Според същия автор мнозина от ранните адвентни лидери не биха могли да се подпишат под най-малко три от днешните 27 основни вярвания на църквата⁵. Това са доктрините за Троиединството, за пълната божественост на Исус и за личността на Святия Дух.

Но църквата на адвентистите от седмия ден никога не е била унитарна. Унитаристи били само адвентисти, дошли от Христовата църква - например Бейтс, Дж. Уайт, Смит, Андрюс, докарта всички останали - от конгрегационалистката, претриеститанската, баптистката, методистката и т. н. църкви били тринитаристи. Пионерите унитаристи обаче никога не са карали никого да се подписва под техните схващания по този въпрос. Тогава това били лични мнения, а не църковни доктрини, и то касаящи въпроси, считани от тях за периферно уточнени. Едно изявление на Джеймс Уайт от онези години доказва това:

"В Божествения закон и в Евангелието на Божествения Син се съдържа мерилото за християнския характер. А хората с болно религиозно възбуждане, които са се разделили на дребни секти през XIX век поради въпросите на църковното управление, моделите на практическия живот, собствената и поробената воля, Троицата и унитаристството, оспорващи дали можем да пеем други песни в църква, или само псалмите на Давид и още цяла редица други въпроси, които нямат централно значение за придобиването на вечността, днес се заяждат с нас, атакуват ни и с религиозен ужас ни укоряват, и то само по една причина - че ние смятаме строго съблюдаване на Божиите заповеди и вярата в Исус за единственото мерило за християнския ха-

рактер."⁶ Времето за уточняване на църковното становище по този въпрос щяло да дойде след оформянето на отличителните доктрини на църквата.

Една важна теоретична конференция - първата модерна такава през XX век, била проведена във Вашингтон от 1 до 19 юли 1919 г. В нея взели участие редакторите на църковните издания, преподавателите по Библия и църковна история в адвентните колежи, както и членовете на Съвета на ГК. Целта на конференцията била "да обедини участниците в определено, практическо, духовно изучаване на Словото на Бога" с цел "получаване на повече светлина и по-голямо единство"⁷. На тази конференция се провела и една жива дискусия на тема: "Арианство-Тринитаризъм". Били обсъждани над десет библейски теми.

Като резултат от конференцията се отчита, че "преподавателите по Библия и църковна история, редакторите и членовете на Съвета на Генералната конференция, дошли от всички части на Северна Америка, се зарадваха да намерят себе си съгласни по отношение на всички големи фундаментални истини на Библията"⁸.

Към края на 20-те години ЦАСД укрепнала както в организационно, така и в теологическо отношение. В течение на три десетилетия адвентистите изградили доминационната си структура, учредили всемирните мисионерски институции, а накрая (1931 г.) излязъл и първият официален списък на 22 адвентни доктрини, които включвал становището на църквата по въпросите на Троицата, Божествеността на Исус и личността на Святия Дух, непроменено и до днес. Този списък просъществувал до 1980 г., когато бил заменен със днешната редакция, която обхваща 27 основни вярвания.

Димитър Александров Слегва

Литературни източници:

1. L. L. Caviness, "The Inspiration of the Bible", *Review and Herald*, 3 ануари 1918 г., с. 5.
2. Otto M. John, "The Benefits of Prohibition", *Review and Herald*, 3 юли 1919 г., с. 2.
3. E. R. Palmer, "The Value of Prohibition", *Review and Herald*, 30 август 1928 г., с. 4.
4. George Knight, "A Search for Identity", *Review and Herald*, 2000 г., с. 93.
5. Пак там, с. 110.
6. *Review and Herald*, 12 октомври 1876 г., с. 116.
7. *Review and Herald*, 21 август 1919 г., с. 3, 4.
8. *Review and Herald*, 21 август 1919 г., с. 4.

Либерализъм (модернизъм) - направление в християнството, което скъсва с богословието на Реформацията в стремежа си да се нагоди към модерната култура. Отхвърля чудесата, заместническата жертва, тълкува Библията свободно, например шестте дни на сътворението са шест периода, Бог твори и чрез еволюция и т. н.

Пантеизъм - учение, според което Бог е всичко съществуващо и не съществува нещо, което да не е Бог; обожествява Бога в природата. Пантеизмът на д-р Келлог твърди, че Бог е във всеки човек, и затова отхвърля небесното светилище.

Фундаментализъм - направление в християнството, противопоставящо се на либерализма, което се стреми към автентично християнство и предлага списъци със "съществени" (главно пет) доктрини.

Антиноминизъм - отхвърляне на закона (поради благодатта). **Диспенсационализъм** - ключови елементи в него са централната роля на Израил в събитията от последното време, тайното грабване и идеята, че Бог има няколко различни диспансаци (или периода), главно седем, през цялата история. По време на отделна диспансация (период) Бог подхожда към проблемите на греха и спасението по различен начин.